

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle

Vastasin lyhyen aikaa sitten useaan valiokunnan asettamaan kysymykseen. Tässä vastaan kahteen muuhun valiokunnalta vastattaviksi tulleet kysymykseen. Miellän ne lisäkysymyksiksi verrattuina alkuperäisiin kysymyksiin. Oman ajankäyttöni järkevyyden nimissä vastaan tässä kumpaankin kysymykseen samassa dokumentissa.

- Mitä ovat koronapandemian merkittävimmät välittömät taloudelliset vaikutukset ja millä tavalla se voi muuttaa talouden toimintaa pidemmällä aikavälillä?
- Mitä tiedämme koronapandemian tukahduttamiseen sen hillitsemisen sijaan tähänneiden maiden epidemian hallintaan liittyvistä keinoista ja päätöksentekojärjestelmistä (esim. Singapore, Etelä-Korea ja Japani)? Minkälainen koronastrategia Saksassa on valittu? Millä maalla vaikuttaa olleen paras kyky reagoida epidemian leviämiseen nopeasti ja miksi?

1 Koronapandemian taloudelliset vaikutukset

Ensimmäinen lisäkysymys kohdistuu itse asiassa kahteen seikkaan ja siinä mielessä jakaantuu kahteen lisäkysymykseen. Vastaan kumpaankin erikseen.

- Mitä ovat koronapandemian merkittävimmät välittömät taloudelliset vaikutukset ?

Koronapandemian ilmeisimpiin välittömiin taloudellisiin vaikutuksiin kuuluu lomautettujen, työttömiksi joutuneiden tai pienyritystoimintansa kaaduttua vaille elinkeinoa jääneiden määrän nopea ja huomattava kasvu. Ainakin Suomessa kaikki tai ainakin pääosa tuolla tavoin kärsineistä pääsee erilaisten korvausten tai apu- ja tukitoimien piiriin. Kuitenkin mikäli asianomaisten määrä kasvaa huomattavasti asianomaisten *korvaus-, apu- ja tukijärjestelmien kestävyys* saattaa joutua koetteelle jo verrattain lyhyen ajan sisällä.

Toimeenpantujen pandemiahallinnan tapojen toimivuudesta riippuu, kuinka suureksi muodostuvat *varsinaisen pandemian hallintakustannukset*. Mahdollista on, että hallinta toteutuu ”stop and go” -periaatteella, jolloin pandemian näköjään lieventyessä maassa rajoitustoimia löysennetään, mutta jos pandemia taas kiihtyy, niitä tiukennetaan. Tästä mahdollisesta epävakauudesta aiheutuvat tietyt kustannukset *ennustamattomuuden* johdosta.

Eräät *toimialat* ovat jo kärsineet ja edelleen kärsinevät enemmän kuin eräät muut toimialoista. Kriisikehitystä voidaan havaita muun muassa matkailu- ja ravitsemustoimialalla ja osin esimerkiksi

henkilöliikennetoimialalla. Olettaen, että koronapandemia talttuu viimeistään koronarokotteen tullessa käyttöön – esimerkiksi syksyllä 2021 –, kuten eräissä ennakkoinneissa on arvioitu, pahiten kärsineiden toimialojen ylösajo vie aikansa. Toimintansa lakkauttaneiden yritysten tilalle ei voi nousta uutta yritystoimintaa maasta polkaisten.

Julkisten talouksien vastuulla olevat toiminnot eivät juuri supistu pandemian vaikutuksesta, vaan keskimäärin laajenevat. Varsin pian ilmenee tarpeita *nostaa verorasitusta*, ja välittömänkään verotuksen kiristämiseltä tuskin voidaan välttää. Samalla kuitenkin kasvaa ilmeisesti myös *julkinen velkaantuminen* tähänastisten korostusten kestävyysvajeen välttämiseksi tai EU-perusteisista kriteeristä julkiselle taloudelle menetettyä toistaiseksi merkityksensä.

- Millä tavoin koronaepidemia vaikutuksineen voi muuttaa talouden toimintaa pidemmällä aikavälillä?

Koronaepidemian hiemankin pidemmän aikavälin vaikutuksena voidaan ennakoida olevan *muutoksia talouselämän toimialarakenteessa*. Kuten edellä arvioin, tietyt toimialat kärsivät erityisesti eikä supistuneen yritystoiminnan tilalle voitane saada aikaan uutta, korvaavaa yritystoimintaa noin vain tilanteen muututtuakaan. Suurimmat kärsijät ovat keskimäärin mainitsemani tietyt palveluelinkeinojen haarat.

Julkisen sektorin vääjäämätön, tuntuvakin lisävelkaantuminen, verorasituksen kasvu, työttömyyden ja katkonaisen työllistymisen yhteisvaikutusten voidaan uumoilla vaikuttavan eniten sellaisilla *suhdanneherkillä sektoreilla* kuin tiettyjen *kestokulutushyödykkeiden* kuten autojen kaupassa sekä *asuntomarkkinoilla*. Toisaalta autokaupan mahdollinen lamaantuminen lisännee korjaamopalvelujen kysyntää. Asuntomarkkinoiden mahdollinen lamaantuminen voi puolestaan vaikuttaa *rakentamistoimialaa* lamaannuttavasti.

Julkisen sektorin velkaantuminen aiheuttanee hieman pidemmällä aikavälillä huomattaviakin paineita *leikata julkista rahoitusta* moniinkin toimintoihin velanhoitokustannusten maksamiseksi. Hyvinkin pitkäaikaisesta menonleikkauspolitiikasta ei voitane välttää esimerkiksi koulutuksen ja tutkimuksen aloilla. *Sosiaali- ja terveydenhuollon* pitkään puuhailtuihin perusuudistuksiin tuskin on aikoihin varaa uhrata ainakaan lisävoimavaroja; luultavasti joudutaan sen sijaan leikkaamaan noitakin menoja.

2 Koronaepidemian hallintakeinot, hallinnan päätöksenteko, Saksan strategia ja eri maiden reagointikyky

- Mitä tiedämme koronapandemian tukahduttamiseen sen hillitsemisen sijaan tähänneiden maiden epidemian hallintaan liittyvistä keinoista ja päätöksentekojärjestelmistä (esim. Singapore, Etelä-Korea ja Japani)?

Ehkä eniten julkisuudessa on keskusteltu Etelä-Korean soveltamista keinoista ja päätöksenteosta. Laajalle levinneen käsityksen mukaan sen jälkeen, kun henkilön on havaittu saaneen pandematartunnan, on tutkittu hänen *älypuhelimensa tunnistetietoja* ja sitä kautta paikannettu henkilöitä, joiden kanssa hän ollut tekemisissä ja jotka ovat kenties saaneet koronavirustartunnan. Yleisen käsityksen mukaan menettelyä ei sellaisenaan voida soveltaa EU:maissa kuten Suomessa

henkilösuojan johdosta. Tietävästi on kuitenkin saatavilla *sovelluksia*, joita käyttämällä pitäisi periaatteessa olla mahdollista jäljittää koronavirusta mahdollisesti levittäneen henkilön kontaktit.

- Minkälainen koronastrategia Saksassa on valittu?

Tämä on kysymys, johon en vastaa. En ole asiaan perehtynyt, enkä valitettavasti ehdi niin tehdä.

- Millä maalla vaikuttaa olleen paras kyky reagoida epidemian leviämiseen nopeasti ja miksi?

Kyky reagoida ei toki ole arvo sinänsä. *Kiinassa sovelletut menettelyt eivät sovellu poliittisiin demokratioihin*, joissa ovat voimassa luovuttamattomat, vahvasti suojellut kansalaisvapaudet. Etelä-Korean *teknologialähtöinen menettely*, josta viittaamani tunnistetietojen käyttö muodostaa vain osan, on sen sijaan suuremmalla todennäköisyydellä muunnettuna soveltamiskelpoinen Suomessa. *Henkilösuoja* on kuitenkin turvattava. Suomea voidaan edelleen pitää tieto- ja viestintäteknologioiden korkeatasoisena osaajamaana. Koronatartuttajien anonyymi jäljittäminen älypuhelinien tunnistetietojen perusteella on siksi tutkimisen ja julkisen tukemisen arvoinen *kiireellinen selvityssaihe*.

Suomen kyky reagoida koronapandemian leviämiseen on arvioni mukaan ollut *verrattain hyvä*. Leviäminen on ainakin tällä hetkellä pikemminkin hidasta kuin nopeaa, ja kovaäänisimmät valitukset kohdistuvatkin muun muassa siihen, aiheutuuko täkäläisestä menettelytavasta Ruotsin vapaamielisempään malliin verrattuna talouselämälle jopa oleellisesti suurempaa haittaa kuin naapurimaassa.

Helsingissä 15.4.2020

Pertti Ahonen
Yleisen valtio-opin professori, VTT, KTM
Helsingin yliopisto
Kotios. Uranuksentie 3 A
00750 Helsinki
S-posti pertti.ahonen@helsinki.fi
P. 0400 735 760